

DOI: 10.1002/prp2.577

ORIGINAL ARTICLE

Trends in opioid prescribing in Estonia (2011-2017)*

Anneli Uusküla¹ | Mait Raag¹ | Katrin Kurvits² | Ott Laius² | Maia Uusküla² | Kersti Oselin³

Opioidide väljakirjutamise suundumused Eestis 2011–2017

Taust

Viimasel kümnendil Ameerika Ühendriikides, Austraalias, Kanadas ja Euroopa riikides korraldatud uuringud on näidanud märkimisväärset opioidide kasutamise suurenemist tervishoiusüsteemis. Euroopas on opioidide suurima (Lääne- ja Põhja-Euroopa) ning väikseima kasutusega (Lõuna- ja Ida-Euroopa) riikide vahel endiselt enam kui 10-kordne erinevus. Kuigi opioidide ülemäärane kasutamine on kahtlemata tõsine probleem, on ohuks ka opioidanalgeesia alakaasutus.

Uuringu eesmärk oli kirjeldada suundumusi Eestis opioidide ambulatoorses kasutamises aastatel 2011–2017, eristades kasutust vähi- ja mittevähivalu ravis.

Meetodid

Eesti Haigekassa retseptikeskuse andmebaasi tehti päring aastatel 2011–2017 väljaostetud opioidide (raviainete ATC (anatoomilis-terapeutiline-keemiline) klassifikatsiooni rühm N02A) retseptide kohta. Opioidide kasutamist väljendati defineeritud päevadoosides (DPD) ja suukaudse morfiini ekvivalendi annustes (OME, *oral morphine equivalent*), et analüüsis arvestada erinevate opioidide toimetugevust. Isikud,

kellele opioide oli välja kirjutatud, jaotati retseptile märgitud RHK-10 (rahvusvahelise haiguste klassifikatsiooni 10. versioon) diagnooside alusel vähivalu ravi rühma (RHK-10: C00–D48, kasvaja) ning ülejäänud mittevähivalu rühma. Kõigi vaatlusaluste aastate kohta arvutati opioidide kasutamise levimus populatsioonis, retseptide määr, DPDde ja OMEde arv 1000 inimese ja ühe kasutaja kohta. Opioidide kasutamise muutust ajas hinnati lineaarse trendi analüüsiga (muutus protsentides perioodil 2011–2017).

Tulemused

Uuringuperioodil väljastati 1 153 385 opioidide retsepti 201 890 kasutajale, kellest enamik (60%) olid naissoost. Kasutajate keskmine vanus (uuringuperioodi esimese retsepti alusel) oli 58,8 (standardhälve 17,8) aastat, kasvajanäidustusega kasutajad olid vanemad kui patsiendid, kel kasvaja-diagnoosi polnud (67,3 vs. 57,7 aastat). Kõigist retseptidest 13,8% oli välja kirjutatud vähivalu raviks.

Aastatel 2011–2017 suurenes opioidide väljakirjutamine 67%: 82,9-lt 138,6 retseptini 1000 inimese kohta. Suukaudse morfiini koguekvivalendi arvestuses oli suurenemine sarnane: 66% (40,0-lt 66,6 grammi 1000 inimese kohta).

Uuringuperioodil suurenes nõrkade opioidide (kodeiin, dihidrokodeiin, tramadool) kasutamine 128%, tugevate opioidide (morfiin, oksükodoon, fentanüül) kasutus 164%. Tramadool oli kõige sageda-

mini kasutatud opioid ja selle keskmine aastane kasutus DPDdes 1000 inimese kohta ööpäevas oli ka suurim. Kodeiini kasutamine neljakordistus: 0,36-lt 1,75 DPDni 1000 inimese kohta ööpäevas. Oksükodooni, dihidrokodeiini ja fentanüüli kasutamine suurenes enam kui kaks korda, seevastu morfiini ambulatoorne kasutamine on püsinud 0,1 DPD piires 1000 inimese kohta ööpäevas.

Uuringuperioodil suurenes aastane opioidide kasutajate arv mittevähivalu rühmas enam kui vähivalu rühmas (75% vs. 29%). Aastane retseptide arv patsiendi kohta oluliselt ei muutunud. 2017. aastal oli vähivalu rühma kasutajate keskmine aastane OME enam kui neli korda suurem kui mittevähivalu rühma kasutajatel (4600 vs. 1100 mg patsiendi kohta aastas). Kogu uuringuperioodi vältel oli morfiini kasutamine patsiendi kohta suurem mittevähivalu rühma kasutajatel kui vähivalu rühmas. Sarnaselt oli ka fentanüüli ja dihidrokodeiini kasutus patsiendi kohta mittevähivalu diagnoosiga kasutajatel mõnel aastal suurem.

Järeldused

Eestis on opioidsete retseptiravimite kasutamine märkimisväärselt väiksem kui arenenud riikides Euroopas. Kuigi uuringutulemused näitavad, et opioidide väljakirjutamine on Eestis oluliselt suurenenud, viitavad andmed alakasutusele vähivalu ravis ning võimalikule väärkasutusele mittevähivalu ravis.

¹ TÜ peremeditsiini ja rahvatervishoiu instituut,

² Ravimiamet,

³ Põhja-Eesti Regionaalhaigla onkoloogia ja hematoloogia kliinik

* Tegutse on pilditõmmisega artikli päisest.